

Міністерство внутрішніх справ України
Національна академія Національної гвардії України
Кафедра психології та педагогіки гуманітарного факультету

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Тези доповідей

IV Всеукраїнської науково-практичної конференції

(Харків, 30 травня 2023 р.)

Харків
2023

УДК 159.9:378:355/359-351.74

Соціально-психологічне забезпечення діяльності сил безпеки та оборони України : тези доп. III Всеукр. наук.-практ. конф., 30 травня 2023 р. Харків: НА НГУ. 2023. 180 с.

У збірнику представлено наукові доповіді та повідомлення, в яких узагальнено досвід здійснення соціально-психологічного забезпечення професійної діяльності сил безпеки та оборони України.

Публікується за матеріалами IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Соціально-психологічне забезпечення діяльності сил безпеки та оборони України», проведення якої організовано Національною академією Національної гвардії України (30 травня 2023 року).

Матеріали конференції будуть корисними науковцям, викладачам вищих навчальних закладів, психологам-практикам, керівникам і працівникам силових структур.

Доповіді відтворені безпосередньо з авторських оригіналів з незначними коректорськими правками. За достовірність представлених матеріалів відповідальність несуть автори.

ЗМІСТ

Барко В. І., Барко В. В. Психологічні принципи ситеми психодіагностичного вивчення персоналу поліції	7
Капітон А. М., Курило А. І., Колісник К. В. Використання інформаційних для надання психологічної допомоги військовослужбовцям технологій	11
Колесніченко О. С., Мацегора Я. В., Лещенко С. В. Психологічні особливості сприйнття образу молодшого командира військовослужбовцями з різними ознаками посттравматичного стресового розладу.....	14
Криволапчук В. О. Напрями оптимізації системи психологічного забезпечення в системі МВС України.....	16
Кришталь М. А., Барміна С. О. Психологічні засади бойової травматизації пожежних-рятувальників	20
Лігун Н. В., Кисіль З. Р. Щодо аналізу ПТСР та його вплив на особистість на фоні повномасштабної війни в країні.....	22
Марченко О. Г., Іванов С. О. Правові засади організації професійної підготовки фахівців сектору безпекиУкраїни.....	24
Мілорадова Н. Е., Доценко В. В. Використаня техніки «Кайдзен» для повернення відчуття безперервності життя після травматичної події	27
Приходько І. І. Психодіагностичний інструментарій, який використовується при проведенні програми психологічного відновлення військовослужбовців після участі в бойових діях.....	30
Стасюк В. В., Дикун В. Г., Кириченко А. В. Рекомендації щодо спеціальної психологічної підготовки військовослужбовців розвідувальних підрозділів.....	35
Супрун Д. М. Програми психологічної підтримки: міжнародний досвід і рекомендовані практики.....	38
Тюріна В. О. Формування стрес-менеджменту як визначального професійно значущого гнучкого уміння (soft skills) майбутнього працівника сектору безпеки	41
Хакімов М. М., Синяговський В. Ю., Улунова Г. Є. Створення функціоналу позаштатного бойового психолога у підрозділах ЗСУ.....	45

Харченко С. В. Особливості роботи фахівців психологічної служби в підрозділах сектору безпеки і оборони в умовах воєнного стану	48
Шевченко В. В. Детермінанти професійної ідентичності курсантів Національної академії Національної гвардії України	51
Александров Ю. В. Взаємозв'язок інтелекту та характеру соціально-психологічної адаптації курсантів – першокурсників до умов навчання у ЗВО системи МВС	53
Бабак С. А., Круть П. П. Вплив морально-психологічного стану особового складу сектору безпеки і оборони України на ефективність всебічного супроводження їх військово-професійної діяльності.....	55
Булгакова Т. М., Жукова Г. В. Зв'язок копінг-стратегій із особистісними особливостями фахівців сектору безпеки і оборони	59
Герман Л. В. Шляхи підвищення ефективності міжособистісного спілкування фахівців безпекового сектору під час вирішення професійних завдань	61
Городянська Л. В. Напрями удосконалення освітнього процесу військових фахівців	65
Жданова І. В. Деякі аспекти психологічної підготовки фахівців сектору безпеки і оборони України в умовах війни	68
Кожедуб О. В., Соколіна О. В. Особливості використання технологій програмованого навчання при підготовці майбутніх офіцерів-психологів.	70
Кріцак І. В. Аксиологічне / ціннісне в особистісному началі молоді: кримінопсихологічний та виховний зріз	72
Макарова О. П. Емоційний стан працівників поліції під час військової агресії в Україні	78
Пономаренко Я. С. Огляд наукових джерел щодо проблеми саморегуляції поліцейських.....	82
Рютін В. В., Панченко Д. М. Вплив оперативного стресу на військовослужбовців	85
Стаднік О. В., Ващенко І. В. Особливості факторів психічної травматизації студентів, що навчаються на кафедрі військової підготовки під час війни	88
Товма І. М. Функції керівника як складова системи психології	91

управління підрозділами Національної гвардії України	
Товма М. І. Інформаційно-психологічна безпека військовослужбовців Національної гвардії України як передумова ефективного виконання службових (бойових) завдань	95
Тробюк Н. Ю. Толерантність військовослужбовців у професійній комунікації.....	98
Фомич М. В., Сугак К. О. Особливості дій психологів ДСНС України під час надання психологічної допомоги населенню м. Бородянка Київської області	100
Шиліна А. А., Греса Н. В. Психічне вигорання військовослужбовців з різним рівнем толерантності до невизначеності	102
Абакіна І. Є., Психологічні пріоритети підготовки здобувачів вищої освіти в умовах воєнного стану в Україні	106
Миколайчук О. М. Актуальність поняття культури відносин у військовому підрозділі	108
Момот М. А. Основні психопрофілактичні заходи в роботі військового психолога	110
Пашенко А. О. Сучасні підходи до розуміння делінквентної поведінки ..	113
Свиридок А. С. Професійно-психологічний відбір та профорієнтація майбутніх фахівців сектору безпеки і оборони	115
Степанко І. В. Соціальні та психологічні аспекти професійної діяльності фахівців в складних і екстремальних умовах	119
Чепелєва Н. І., Чернуха Л. В. Особливості профорієнтаційної роботи потенційних абітурієнтів з орієнтації їх вступу на спеціальність у секторі безпеки і оборони	121
Чижевський С. О. Проблеми оцінювання та забезпечення психологічної стійкості військовослужбовців	123
Бєлякова Д. І. Покращення та збереження психологічного здоров'я в надзвичайних ситуаціях	128
Зінченко Д. А., Гопко Д. О. Психологічне здоров'я працівників в підрозділах безпеки і оборони України	131
Зінченко Д. А., Бутко А. О. Психоемоційний стан працівників поліції	134

під час воєнного стану в Україні	
Зінченко Д. А., Сидоренко В. М. Загальна характеристика психологічного аспекту розслідування домашнього насильства в Україні.	137
Веліксар Р. Д. Суїцид у сучасному суспільстві: стереотипи та проблеми	140
Гуценська О. С. Особливості мотивації учбової діяльності курсантів різних років навчання	143
Іванюш М. Д. Роль емоційного інтелекту та виявлення перешкод у встановленні контактів для військовослужбовців	146
Кулебякіна А. С. Психологічні особливості стресостійкості особистості	149
Макаренко Л. О. Особливості переживань особистості при психічній травматизації	153
Мельникова М. М. Психологічні детермінанти формування особистості	156
Мельник Д. С. Індивідуально-психологічні особливості особистості, схильної до аб'юзу	159
Олейник В. О. Особистісні чинники постдосвідного зростання військовослужбовців – учасників бойових дій	162
Пастушенко О. М. Кар'єра військового: тернистий шлях до успіху	165
Савченко А. О. Педагогічна готовність майбутніх військових психологів: теоретичний аспект	168
Тамарін С. В. Актуальні питання формування інформаційної гігієни персоналу сектору безпеки і оборони України	171
Тищенко М. О. Особливості впливу виховання в сім'ї на професійне становлення майбутнього психолога	173
Тробюк А. В. Роль середовища у психічному здоров'ї особистості військовослужбовця	175
Федчук О. В. Фізіологічна готовність військовослужбовця до військово – професійної діяльності.....	178

ГОРОДЯНСЬКА ЛАРИСА ВОЛОДИМИРІВНА,

*кандидат економічних наук, доцент, член-кореспондент АЕН України,
провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії проблем
фінансового забезпечення військ (сил) Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
<https://orcid.org/0000-0002-4482-1690>*

**НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ**

Система професійної військової освіти має відповідати світовим тенденціям формування єдиного європейського простору. Підвищення якості людських ресурсів в сучасних умовах пов'язано з переосмисленням значення результатів наукових розробок для формування світогляду майбутнього офіцера та його лідерських компетентностей, якими володіють військовослужбовці провідних країн НАТО.

В межах загальної проблеми виокремимо мету цього дослідження.

Метою дослідження є визначення напрямів удосконалення освітнього процесу військових фахівців з метою покращення якості й ефективності їхньої майбутньої професійної діяльності.

Військова освіта та якісна підготовка професійних кадрів офіцерського складу в умовах російської збройної агресії набуває пріоритетного значення. Професійна військова освіта є невід'ємною складовою боєздатності української армії і здійснюється за тактичним, оперативним і стратегічним рівнями у вищих військових навчальних закладах за відповідними освітніми програмами [1].

Проведено аналіз чинних нормативно-правових документів [1-3] та публікацій [4-5]. Визначено структуру вищої й професійної військової освіти з урахуванням Концепції трансформації системи військової освіти в Україні на основі стандартів НАТО [6], якою передбачено побудову сучасної моделі професійної військової освіти на основі стандартів НАТО (рис. 1).

Структура вищої й професійної військової освіти (рис. 1) містить рівні, які враховують принципи безперервного освітнього та професійного розвитку військових фахівців упродовж військової кар'єри. Трансформація системи військової освіти здійснюється відповідно до європейського та євроатлантичного курсу України [6].

В системі професійної військової освіти функціонують 2 університети, 4 академії, 6 інститутів та 4 коледжі підготовки сержантського складу [7].

Успішне кар'єрне зростання майбутніх офіцерів на етапі навчання безпосередньо залежить від якості їх професійної підготовки та набутих ключових компетентностей. Військова служба, відповідно до ст. 2 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» [8], є державною службою особливого характеру, яка полягає у професійній діяльності придатних до неї за

станом здоров'я і віком громадян України. Професійна військова підготовка майбутніх офіцерів здійснюється у вищих військових навчальних закладах силових відомств, де триває реформа спеціальної освіти в секторі безпеки і оборони з урахуванням «Положення про особливості організації освітньої діяльності у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти» [2].

		Курси професійної військової освіти			
Рівні вищої військової освіти	Доктор філософії				Курс стратегічного управління вищого рівня та державної політики L-5
	Магістр			Курс вищого керівного складу стратегічного рівня L-4	
				Курс офіцерів об'єднаних штабів оперативного рівня L-3	
	Бакалавр			Командно-штабні курси тактичного рівня L-2	
		Командні курси тактичного рівня L-1C			
		Фаховий курс тактичного рівня L-1B			
	Базовий курс тактичного рівня L-1A				
		Молодший офіцерський склад	Старший офіцерський склад	Вищий офіцерський склад	
		Тактичний рівень		Оперативний рівень	Стратегічний рівень
		Рівні професійної військової освіти			

Рис. 1. Структура вищої й професійної військової освіти (розроблено автором на основі джерела [1])

Військово-педагогічний процес є складним соціально-психологічним явищем, спрямованим на підготовку військових фахівців з метою формування в них здібностей ефективно виконувати функціональні обов'язки в мирний час та в умовах війни [4, с. 10]. Процес реформування спеціальної освіти в секторі безпеки та оборони передбачає імплементацію вітчизняних стандартів до стандартів, які діють у країнах-членах НАТО; організацію навчального процесу [2; 4], оновлення форм, засобів і методів навчання, подальший розвиток технології дистанційного навчання відповідно до вимог чинного законодавства [3; 5].

Отже, організація сучасного освітнього середовища вітчизняного вищого військового навчального закладу має враховувати особливості інтеграції в європейський і світовий освітній простір. Конкретизація цього процесу відбувається шляхом гармонізації національних освітніх програм підготовки військових фахівців держав Європейського Союзу, країн-партнерів НАТО в рамках формування єдиного європейського простору освіти і науки.

Визначено напрями удосконалення освітнього процесу військових фахівців з метою покращення якості й ефективності їхньої майбутньої професійної діяльності.

Список бібліографічних посилань

1. Про організацію та проведення курсів професійної військової освіти та курсів підвищення кваліфікації у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти і закладах фахової передвищої військової освіти у 2023-2024 роках : Наказ Міністерства Оборони України № 7/нм від 04.01.2023 р. URL: https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/mou_2023/7_nm.pdf (дата звернення: 17.05.2023).

2. Про затвердження Положення про особливості організації освітньої діяльності у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти: Наказ Міністерства Оборони України від 09.01.2020 р. № 4. URL: https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/mou_2020/4_nm.pdf (дата звернення: 16.05.2023).

3. Про затвердження Положення про дистанційне навчання : Наказ Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 р. № 466. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13> (дата звернення 16.05.2023).

4. Городянська Л. В. Військово-педагогічна спрямованість підготовки військових фахівців. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки*. Київ : ВІКНУ імені Тараса Шевченка, 2021. Вип. 1 (45). С. 10-13. doi: <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2021.45.10-13>

5. Городянська Л. В. Особливості організації дистанційного навчання у системі вищої військової освіти. *Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Київ : ВІКНУ

імені Тараса Шевченка, 2020. Вип. 67. С. 134-142. doi:
<https://doi.org/10.17721/2519-481X/2020/67-14> (дата звернення 16.05.2023).

6. Уряд ухвалив Концепцію трансформації системи військової освіти за стандартами НАТО. Урядовий портал : єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. 2023. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-ukhvalyv-kontseptsiuu-transformatsii-systemy-viiskovoi-osvity-za-standartamy-nato> (дата звернення: 23.05.2023).

7. Три вертикалі визначатимуть всю систему військової освіти з 2023 року. Армія FM. 2022. URL: <https://www.armyfm.com.ua/ua/tri-vertikali-viznachatimut-vsyu-sistemu-viiskovoi-osviti-z-2023-roku/> (дата звернення: 17.05.2023).

8. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25.03.1992 р. № 2232-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#n49> (дата звернення: 22.05.2023).

ЖДАНОВА ПРИНА ВЯЧЕСЛАВИВНА,

*кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри соціології та психології
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Психологічна підготовка фахівців сектору безпеки та оборони завжди була і є невід'ємною складовою їх професійної підготовки, службової діяльності та важливим чинником професійного та особистісного зростання. В умовах війни, коли різко підвищується стресогенність службових ситуацій, небезпечність та ризикованість вирішуваних службових завдань, відповідальність за своє життя, життя колег по службі, мирних громадян, підвищується не тільки значущість професійно-психологічної підготовки, а й змінюється її зміст. На перший план виходять завдання збереження життя і здоров'я персоналу та оточуючих мирних людей, отже знання та навички надання першої медичної та психологічної допомоги і самопомоги стають одними з найважливіших компетенцій персоналу в умовах війни.

Традиційно під першою психологічною допомогою розуміють сукупність заходів загальнолюдьської підтримки та практичної психологічної допомоги людям, які зазнали впливу надсильних травматичних стресорів, до яких відноситься і війна. Безперервність дії стрес-чинників (ситуацій) під час війни, їх повторюваність та хронізація дозволяють віднести воєнні дії до пролонгованої травматичної події, внаслідок впливу якої збільшується вірогідність розвитку довгострокових проблем особистісного та інтерперсонального характеру, а також посттравматичних стресових розладів.

Наукове видання

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Тези доповідей
IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
(Харків, 30 травня 2023 р.)

Відповідальний за випуск:

С.О. Ларіонов

Коригування списків бібліографічних посилань:

Л.О. Макаренко

Комп'ютерне верстання:

Л.О. Макаренко

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 7. Тираж 100 пр.

Видавець і виготовлювач – Національна академія НГУ.

Майдан Захисників України, 3, м. Харків, 61001.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2799 від 22.03.2007 р.